

Mer tillåtande attityd till alkohol

– trendbrott bland unga?

Förord

I årets Alkoholindex ser vi att attityden till alkohol fortsätter att bli mer tillåtande i Sverige. Utvecklingen, mot en mer tillåtande attityd, ser vi hos män, kvinnor och i alla ålderskategorier (förutom 45–64 år). Jag tror att det finns flera anledningar till den utvecklingen.

Alkohol har blivit ett alltmer accepterat inslag i fler och fler sammanhang i dagens samhälle. Vi exponeras för alkohol i vardagen, i instagramflöden, på bästa sändningstid i tv och i vårt sociala umgänge. Allt som oftast framställs alkohol som något enbart positivt och trevligt medan de negativa aspekterna inte får samma uppmärksamhet.

Den ökade exponeringen av alkohol är troligtvis en bidragande orsak till att vi blivit mer tillåtande i vår attityd till alkohol. Om vår alltmer tillåtande attityd till alkohol på sikt kommer att leda till en ökad alkoholkonsumtion är för tidigt att säga idag. Skulle trenden med nedåtgående alkoholkonsumtion brytas och vändas uppåt ökar de alkoholrelaterade problemen, för såväl enskilda individer som för samhället i stort.

Trendbrott bland unga?

I Alkoholindex 2016 kunde vi konstatera att det var de unga (16–24 år) som gick mot strömmen och hade blivit mer återhållsamma i sin attityd till alkohol. Denna trend har dessvärre inte fortsatt i år utan vi ser i stället den största förändringen i motsatt riktning bland just unga. Att dra slutsatser kring unga och unga vuxnas attityd till alkohol baserade på ett år är naturligtvis svårt. Dock finns anledning att fundera på om denna förändring mot en mer tillåtande attityd är början på en trend, vad den i så fall beror på och vad den kan leda till. Det är trots allt de två yngsta ålderskategorierna, 16–24 och 25–34 år, som har de mest tillåtande attityderna till alkohol.

Det förebyggande arbetet är fortsatt viktigt

I en tid när det känns som att mycket går åt rätt håll när det gäller alkoholkonsumtion riskerar det förebyggande arbetet att

bli nedprioriterat, vilket vore att röra oss i fel riktning. Den positiva utveckling vi sett, inte minst bland unga, inom alkoholområdet kan till stor del tillskrivas de många olika preventiva insatserna som genomförts under lång tid. Om vi lutar oss tillbaka och tror att vi är "klara" riskerar effekterna av detta framgångsrika förebyggande arbete att suddas ut.

För oss på IQ är det viktigt att fortsätta samla in och sprida fakta om alkohol via exempelvis Alkoholindex. IQ vill vara en motvikt till den positiva bild av alkohol som vi möter i allt fler sammanhang. För att göra medvetna och smartare val när det gäller alkohol måste du ha hela bilden och känna till både fördelar och risker. Vi kommer att jobba för att nyansera och bredda bilden och ge människor fakta kring alkohol som skapar eftertanke och reflektion kring din egen, och andras alkoholkonsumtion.

Karin Hagman
Vd, IQ

Sammanfattning

Årets Alkoholindex visar en utveckling mot en mer tillåtande attityd till alkohol jämfört med föregående års undersökning. Dock har den tydliga nedåtgående utvecklingen från föregående år mattats av. Såväl kvinnor som män visar en mer tillåtande attityd till alkohol, även om männen fortsatt är mer tillåtande.

Andelen som har en tillåtande attityd till alkohol fortsätter sakta att öka. En tendens som sträcker sig över flera undersökningar.

Alkoholindex

IQs Alkoholindex är en årligt återkommande undersökning med syfte att följa hur svenskarnas attityder till alkohol i olika situationer förändras över tid.

Årets Alkoholindex visar på en utveckling mot en mer tillåtande attityd till alkohol jämfört med tidigare år. Indexvärdet har totalt minskat med 0,6 enheter, från 62,6 till 62,0, jämfört med föregående år. Ett högre indexvärde indikerar en mer återhållsam attityd till alkohol.

Denna utveckling drivs framför allt av yngre män i åldrarna 16–29 år och kvinnor i åldrarna 30–44 år, vars attityder förändrats mest sedan 2016 (se sid.4).

Den tidigare positiva förändringen bland yngre män, mot en mer återhållsam attityd till alkohol, har därmed brutits.

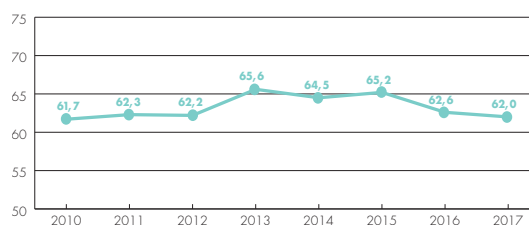
Vi ser även förskjutning mot en mer tillåtande attityd bland de allra äldsta målgrupperna, 65–74 år och 75 år och uppåt. Indexvärdet för 65–74 åringar har minskat med 2,9 enheter från 81,2 2013 till 78,3 2017. Motsvarande siffror för den äldsta gruppen, 75 år och äldre, är en minskning på 5 enheter, från ett indexvärde på 85 2013 till 80 2017. Trots denna förflyttning har de äldsta åldersgrupperna de mest återhållsamma attityderna.

Mer återhållsam attityd till vardagsdrickande

Sedan 2014 följer IQ svenskarnas attityder till vardagskonsumtion av alkohol genom Vardagsindex. Utvecklingen i Vardagsindex visar en mer återhållsam attityd till vardagsdrickande. Vardagsindex stiger något från föregående år, från 45,6 till 46,3 enheter och går då i motsatt riktning från Alkoholindex, som minskar.

Utmärkande för personer med en mer tillåtande attityd till vardagsdrickande är män, 25–34 år, boende i storstäder och personer med en hög hushållsinkomst.

Figur 1. IQs Alkoholindex 2010–2017

Figur 2. IQs Alkoholindex 2010–2017

I åldersgrupper

Ålder	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Skillnad 2016	Skillnad 2010
16–24 år	46,2	44,2	48,1	53,1	52,2	52,9	54,2	51,9	-2,3	5,7
25–34 år	45,4	50,4	48,4	52,7	51,7	52,5	50,9	49,6	-1,3	4,2
35–44 år	53,9	55,2	55,7	59,6	56,7	58,7	55,6	54,5	-1,1	0,6
45–54 år	62	63,3	64,8	65,3	63,5	64,2	59,9	62,1	2,2	0,1
55–64 år	70,6	71,3	70,9	73,5	72,8	73,8	70,3	70,3	0	-0,3
65–74 år	76,3	78,8	76,4	81,2	79,1	79,2	79,3	78,3	-1	2
75 år–	86,6	85,3	84,1	85	84,6	87	82	80	-2	-6,6
Total	61,7	62,3	62,2	65,6	64,5	65,2	62,6	62	-0,6	0,3

IQs Alkoholindex

IQs Alkoholindex är ett samlat mått på svenskarnas attityd till alkohol, med betoning på berusningsdrickande. Indexet skapas från svaren på nio frågor om vad människor tycker är rätt eller fel när det gäller alkohol i olika situationer. Samma frågor ställs sedan 2010 en gång per år och besvaras av 2 000 personer, 16 år och äldre. Ju högre index, desto mer återhållsam är attityden. Om alla svarade "helt fel" på alla frågor skulle indexvärdet bli 100. Och om alla svarade "helt rätt" skulle det bli 0. Undersökningen genomförs av Novus.

Alkoholindex 2017 – mer tillåtande syn på berusningsdrickande

Det finns ett samband mellan hur vi ser på alkohol och berusningsdrickande och den faktiska konsumtionen. En mer tillåtande attityd till berusningsdrickande riskerar att öka andelen personer med riskkonsumtion i Sverige.

Tittar vi på resultatet i årets Alkoholindex ser vi att attityden till berusningsdrickande blivit mer tillåtande jämfört med föregående år.

Enligt CAN:s Monitormätning* har andelen (17–84 år) med en riskkonsumtion ökat från 29 procent år 2015 till 31 procent 2016. Riskkonsumtion definieras som konsumtion av minst 14 standardglas för män eller 9 standardglas för kvinnor i veckan, eller minst ett dryckestillfälle med intensivkonsumtion per månad.

Bland kvinnor var andelen med en riskkonsumtion 21 procent vilket var samma nivå som 2015. Andelen män med en riskkonsumtion var 38 procent år 2015 vilket år 2016 hade ökat till 40 procent. Värt att notera är att andelen med riskkonsumtion i ålderskategorin 17–29 år har ökat från 41 procent 2011 till 49 procent år 2016.

Tittar vi på resultatet i årets Alkoholindex ser vi att attityden till berusningsdrickande blivit mer tillåtande jämfört med föregående år. Indexvärdet har minskat från 62,6 år 2016 till 62,0 2017. Ett lägre indexvärde indikerar en mer tillåtande attityd till alkohol.

Om vi jämför med indexvärdet för fem mätningar sedan (2013) kan vi konstatera att såväl på totalnivå, bland män och kvinnor och i samtliga ålderskategorier så är vi mer tillåtande i vår attityd till alkohol idag (förutom män 16–29 år). År 2013 låg det totala indexvärdet på 65,6 vilket kan jämföras med indexvärdet för 2017 som är 62.

Förändringar – män och kvinnor

Mäns indexvärde för 2017 har, jämfört med föregående år, sjunkit med 0,9 enheter till 57,3. Tittar vi på indexvärdet för fem mätningar sedan ser vi en ännu större förändring mot en mer tillåtande attityd där indexvärdet år 2013 var 60,5.

Bland män ser vi den största förändringen mot en mer tillåtande attityd till alkohol, sedan 2013, i ålderskategorin 30–44 år och det är även denna ålderskategori som är mest tillåtande av alla med ett indexvärde som 2017 är 46,7.

Indexvärdet för kvinnor år 2017 66,8 vilket innebär att de har en mindre tillåtande attityd till alkohol än män. Det ska dock poängteras att även kvinnor går mot en allt mer tillåtande attityd, föregående år var kvinnors indexvärde 67,0 och för fem år sedan var det 70,7.

Om vi tittar på förändringen mot en mer tillåtande attityd till alkohol bland kvinnor på ett år ser vi den största förändringen i ålderskategorin 30–44 år där indexvärdet sjunkit från 60,7 år 2016 till 58,2 2017. Tittar vi på den största förändringen sedan 2013 finns den bland kvinnor mellan 16–29 år där indexvärdet gått från 59,1 2013 till 53,7 2017.

Figur 3. IQs Alkoholindex 2010–2017

Kvinnor och män i olika åldersgrupper

Kön	Ålder	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Skillnad 2016	Skillnad 2010
Man	16–29	42	41,5	44,7	45,8	47,8	48,2	51,2	48,4	-2,8	6,4
	30–44	45,6	50,2	48,5	53,3	50,7	51,9	47,2	46,7	-0,5	1,6
	45–59	59,2	60,8	60,8	62	61	61	56,8	57,3	0,5	-1,9
	60–	72,9	72,7	74,1	77,1	75,5	74,5	74,3	73,4	-0,9	0,5
	Alla	56,0	57,0	57,5	60,5	59,9	59,5	58,2	57,3	-0,9	1,7
Kvinna	16–29	49,6	50,1	51,5	59,1	54,5	56,2	52,7	53,7	1	4,1
	30–44	58,3	58,9	59,8	63,1	62	63,2	60,7	58,2	-2,5	-0,1
	45–59	69,5	70,7	70,2	71,7	70,9	73	67,2	69,8	2,6	0,3
	60–	84,2	83,1	81,5	84,7	83	84,6	81,8	80,5	-1,3	-3,7
	Alla	67,3	67,5	66,7	70,7	69,3	70,8	67,0	66,8	-0,2	-0,5
Total		61,7	62,3	62,2	65,6	64,5	65,2	62,6	62	-0,6	0,3

Topp tre

Baserat på kön och ålderskategorier

Mest tillåtande attityd till alkohol i Alkoholindex 2017

Män 30-44 år	46,7
Män 16-29 år	48,4
Kvinnor 16-29 år	53,7

Störst förändring jämfört med 2016

Män 16-29 år	-2,8
Kvinnor 45-59 år	2,6
Kvinnor 30-44 år	-2,5

Störst förändring jämfört med 2013

Män 30-44 år	-6,6
Kvinnor 16-29 år	-5,4
Kvinnor 30-44 år	-4,9

Störst förändring sedan 2010

Män 16-29 år	6,4
Kvinnor 16-29 år	4,1
Kvinnor 60 år-	-3,7

Vi ser en trend där gruppen återhållsamma stadigt minskat de senaste åren samtidigt som andelen tillåtande har ökat.

Tre attitydgrupper

Utifrån de svar som samlas in via undersökningen som ligger till grund för Alkoholindex skapas tre olika attitydgrupper: Tillåtande, Måttfull, Återhållsam.

Fördelningen inom ramen för dessa tre attitydgrupper i årets Alkoholindex visar på en trend där andelen med måttfull inställning till alkohol ligger i princip oförändrad de senaste åren. Vi ser en förflyttning mot en mer tillåtande attityd, där gruppen återhållsamma stadigt minskar samtidigt som andelen tillåtande har ökat. En tendens som sträcker sig över flera undersökningar.

Om vi tittar närmare på de tre olika attitydgrupperna ser vi att grupperna ser ut på följande sätt:

1. Tillåtande

Inom denna grupp är fördelningen 65 procent män och 35 procent kvinnor. Störst andel av dessa ligger inom åldersspannet 25-34 år (33 procent) följt av 45-54 år (21 procent) och 16-24 år (20 procent). I den tillåtande gruppen så uppger 28 procent att de dricker 5-6 glas eller mer en typisk dag när de dricker alkohol. Inom denna grupp uppger även 31 procent att de dricker alkohol 2-3 gånger i veckan eller oftare.

2. Måttfulla

I den här gruppen är könsfördelningen mer jämn med 47 procent män och 53 procent kvinnor. Störst andel inom denna grupp ligger inom åldersspannet 45-54 år (24 procent) följt av 35-44 år (17 procent) och 25-34 år (16 procent). I den måttfulla gruppen uppger 11 procent att de dricker 5-6 glas eller mer en typisk dag när de dricker alkohol. Inom denna grupp uppger även 24 procent att de dricker alkohol 2-3 gånger i veckan eller oftare.

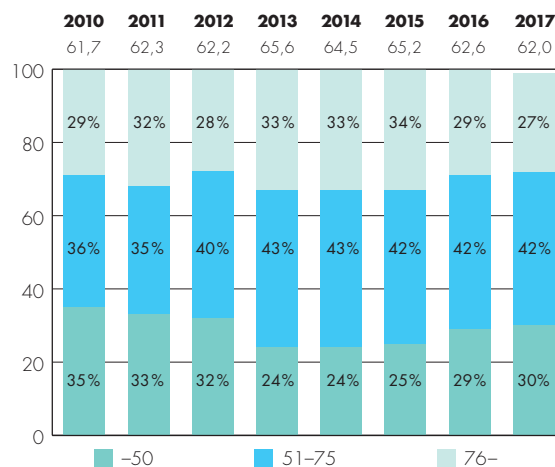
3. Återhållsamma

Denna grupp består av 39 procent män och 61 procent kvinnor. 36 procent inom denna grupp är mellan 65-74 år, 17 procent är mellan 45-54 år och 16 procent är mellan 55-64 år. I den återhållsamma gruppen uppger 1 procent att de dricker 5-6 glas eller mer en typisk dag när de dricker alkohol. Inom denna grupp uppger även 19 procent att de dricker alkohol 2-3 gånger i veckan eller oftare.

Figur 4. IQs Alkoholindex 2010-2017

Skillnader i attitydgrupper

-50 Tillåtande 51-75 Måttfulla 76 - Återhållsamma

Ungas attityd

Sett över tid är den yngsta målgruppen (16–24 år) mer restriktiv i sin attityd till alkohol idag jämfört med första mätningen 2010. Dock kan vi konstatera att den positiva utvecklingen, mot en mer återhållsam attityd till alkohol, som vi sett i Alkoholindex 2014–2016 nu bryts. I årets mätning ser vi att unga går mot en mer tillåtande attityd till alkohol.

58%

tycker att det är fel att någon gång dricka så mycket, att man efteråt har svårt att komma ihåg hur mycket det faktiskt blev.

Trendbrott i synen på berusningsdrickande bland 16–24 åringar?

Både 2015 och 2016 gick attityden till berusningsdrickande i en mer återhållsam riktning i åldersgruppen 16–24 år. I årets rapport kan vi dock konstatera att trenden vänt och att unga istället blivit mer tillåtande i sin syn på alkohol under 2017. Samma utveckling bland unga (16–24 år) ser vi i Vardagsindex där unga fått en mer tillåtande attityd till vardagsdrickande under 2017 jämfört med 2016.

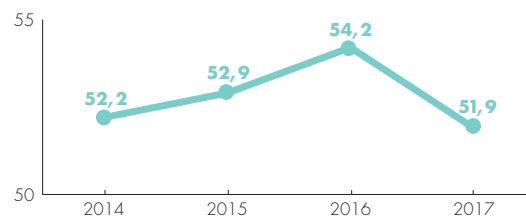
Alkoholindex består av nio frågor. Nedan presenterar vi fyra av dessa frågor, med svar, för ålderskategorin 16–24 år.

Fråga: Att någon gång dricka så mycket, att man efteråt har svårt att komma ihåg hur mycket det faktiskt blev?

År	Rätt	Fel
2011	17 procent	61 procent
2012	18 procent	62 procent
2013	10 procent	74 procent
2014	14 procent	68 procent
2015	13 procent	65 procent
2016	12 procent	68 procent
2017	21 procent	58 procent

Kommentar: Efter en period där allt färre unga anser att det är rätt "Att någon gång dricka så mycket, att man efteråt har svårt att komma ihåg hur mycket det faktiskt blev" ser vi i årets Alkoholindex en uppgång av andelen unga som anser att det är rätt. Faktum är att årets resultat (21 procent) är den högsta siffran som uppmäts sedan starten av dessa mätningar. Samtidigt ser vi även en relativt stor nedgång i andelen unga som tycker det är fel (från 68 procent 2016 till 58 procent 2017).

Figur 5. IQs Alkoholindex 16–24 år, 2014–2017

Fråga: Att någon gång dricka så mycket att man mår dåligt dagen efter?

År	Rätt	Fel
2011	48 procent	25 procent
2012	37 procent	33 procent
2013	29 procent	34 procent
2014	30 procent	29 procent
2015	30 procent	27 procent
2016	33 procent	29 procent
2017	37 procent	27 procent

Kommentar: Även här ser vi en uppåtgående trend sedan 2013 där allt fler unga svarar att de tycker att det är rätt "Att någon gång dricka så mycket att man mår dåligt dagen efter" samtidigt som färre svarar att det är fel, jämfört med motsvarande siffra 2013.

Fråga: Att någon gång emellanåt dricka så att man känner sig påverkad?

År	Rätt	Fel
2011	75 procent	9 procent
2012	61 procent	11 procent
2013	57 procent	12 procent
2014	56 procent	9 procent
2015	50 procent	11 procent
2016	53 procent	14 procent
2017	56 procent	13 procent

Kommentar: Sedan 2015 ser vi en tendens att fler unga svarar att de anser att det är rätt "att någon gång dricka så att man känner sig påverkad". Samtidigt som vi också ser en liten nedgång från föregående år i andelen unga som svarat att de tycker det är fel.

Fråga: Att någon gång emellanåt bli berusad på privata fester?

År	Rätt	Fel
2011	83 procent	7 procent
2012	74 procent	9 procent
2013	68 procent	10 procent
2014	67 procent	5 procent
2015	61 procent	7 procent
2016	62 procent	15 procent
2017	57 procent	10 procent

Kommentar: När det gäller attityden bland unga till "att någon gång emellanåt bli berusad på privata fester" ser vi en nedgång sedan år 2011 i andelen som svarat att de tycker att det är rätt, vilket är positivt. Samtidigt ser vi en 50-procentig minskning i andelen som svarat att de tycker att det är fel jämfört med föregående år.

57%

tycker att det är rätt att någon gång emellanåt bli berusad på privata fester.

Vardagsindex

IQ skapade Vardagsindex för att kunna följa attityden till vardagsdrickande över tid. Vardagsindex har genomförts sedan 2014 och i årets mätning kan vi se en förflyttning mot en något mer återhållsam inställning till vardagsdrickande.

I årets Vardagsindex ser vi en svag ökning mot en mer återhållsam syn på vardagsdrickande. Samtidigt går attityden bland de yngre ålderskategorierna i en mer tillåtande riktning jämfört med år 2016 medan man i de äldre ålderskategorierna går i motsatt riktning.

Vi kan även konstatera från årets Vardagsindex att män blivit allt mer tillåtande i sin attityd till vardagsdrickande medan kvinnor blivit mer återhållsamma.

Tittar vi på hur attityden till vardagsdrickande förändrats för män och kvinnor inom olika åldersgrupper ser vi att det är de yngre männen (16–29 år och 30–44 år) som i årets mätning går mot en mer tillåtande attityd till alkohol medan de äldre männen (45–59 år och 60– år) gått i motsatt riktning jämfört med föregående år.

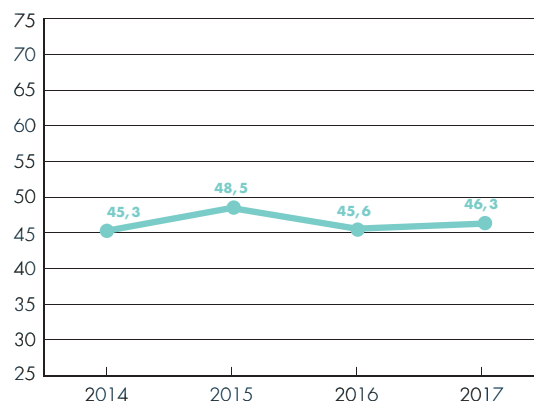
För kvinnor är bilden den samma, även om tendensen mot en mer tillåtande attityd inte är lika stor hos de yngre kvinnorna som hos de yngre männen. Samtidigt som de äldre kvinnorna blir alltmer återhållsamma.

Figur 6. IQs Alkoholindex 2014–2017

Kvinnor och män i olika åldersgrupper

Kön	Ålder	2014	2015	2016	2017	Skillnad 2016	Skillnad 2014
Man	16–29	36,8	37,4	42	39,9	-2,1	3,1
	30–44	40,5	42,2	37,4	34,9	-2,5	-5,6
	45–59	43	48,7	44	45,3	1,3	2,3
	60–	47,5	47,8	46,7	47,6	0,9	0,1
Kvinna	16–29	41,9	44,3	44	43,9	-0,1	2
	30–44	47,9	50,9	48,1	47,8	-0,3	-0,1
	45–59	50,3	55,2	49,4	52,1	2,7	1,8
	60–	50,5	57,9	51,5	55,7	4,2	5,2
Total		45,3	48,5	45,6	46,3	0,7	1,0

Figur 7. IQs Vardagsindex 2014–2017

Figur 8. IQs Vardagsindex 2014–2017

Åldersgrupper

Ålder	2014	2015	2016	2017	Skillnad 2016	Skillnad 2014
16–24	40,1	41,1	44,5	42,3	-2,2	2,2
25–34	40,1	41,9	41,3	40,6	-0,7	0,5
35–44	44,6	47,4	44,5	42,3	-2,2	-2,3
45–54	46,1	49,9	46,2	47	0,8	0,9
55–64	47,9	55,6	49,9	54,4	4,5	6,5
65–74	47,6	49,5	48	51,2	3,2	3,6
75–	54,3	63	50,5	50,9	0,4	-3,4
Total	45,3	48,5	45,6	46,3	0,7	1,0

Figur 9. IQs Vardagsindex 2014–2017

Kvinnor och män

Kön	2014	2015	2016	2017	Skillnad 2016	Skillnad 2014
Man	42,5	44,2	42,7	42,3	-0,4	-0,2
Kvinna	48,1	52,6	48,5	50,4	1,9	2,3
Total	45,3	48,5	45,6	46,3	0,7	1,0

Om undersökningen

IQs Alkoholindex är en årligt återkommande undersökning om attityden till alkohol i Sverige med betoning på berusningsdrickande i olika situationer. Det huvudsakliga syftet är att följa hur synen på alkohol förändras över tid. Hittills har åtta undersökningar genomförts.

Opinionsinstitutet Novus har på uppdrag av IQ genomfört undersökningen. Resultatet är baserat på 2 056 intervjuer med slumpmässigt utvalda män och kvinnor som är 16 år och äldre under en intervjuperiod som är densamma varje år.

För att kunna studera skillnader mellan de olika grupperna har bakgrundsinformation om bland annat kön, ålder, utbildning och sysselsättning samlats in.

Syftet är att följa hur svenskarnas syn på alkohol förändras över tid genom att ställa nio frågor och beräkna ett medelvärde av alla svar för att bilda det som kallas Alkoholindex. En mer återhållsam attityd till alkohol resulterar i ett högre indexvärde.

Frågorna ställs som påståenden och svaren anges utifrån en skala där man graderar om man håller med eller inte. Genom att svara "helt fel" genereras det högsta indexvärdet, medan svaret "helt rätt" ger det lägsta indexvärdet, vilket är den mest tillåtande attityden till alkohol.

Vardagsindex består av tre frågor som ställs som påståenden. Svartalternativen är desamma som i Alkoholindex.

Efter flera års förarbete med jämförande studier genomfördes ett metodbyte från telefonintervjuer till webbintervjuer inför undersökningen i fjol, då det även genomfördes en parallell telefonundersökning för att bekräfta resultaten. Inga signifikanta skillnader mellan telefon- och webbundersökning har kunnat påvisas på någon mätpunkt inom indexet.

För att se vilka frågor Alkoholindex baseras på och läsa tidigare rapporter, gå in på [IQ.se/rapporter](https://iq.se/rapporter)

IQ – för ett smartare förhållningssätt till alkohol

IQ verkar för ett smartare förhållningssätt till alkohol. Det gör vi genom att med kunskap och kommunikation skapa medvetenhet, eftertanke och engagemang kring eget och andras drickande, och därmed bidra till att minska alkoholens skadeverkningar i samhället.

Vår vision är ett samhälle där alkoholdrycker njuts med omsorg om hälsan så att ingen tar skada. IQ verkar genom kommunikationsinsatser om alkoholens risker, inspiration genom IQs nätverk som samlar aktörer och goda exempel inom alkoholområdet, samt genom kunskapsspridning om aktuella alkoholfrågor. IQ-initiativet är ett fristående dotterbolag till Systembolaget. Läs mer på IQ.se.

